

جلسه اول

فارسی

جمله و انواع جمله
نهاد و گزاره
شبه جمله

جمله :

به مجموعه ی کلماتی که کنار هم قرار بگیرند و معنا و مفهوم کاملی را انتقال دهند جمله می گویند.

مانند: از ابتدای تولد با آواهای دلنشین و نغمه های مهربانی من بزرگ شده است.

« انواع جمله »

۱- **جمله ی خبری:** در این نوع از جمله ها از وقوع کاری یا پذیرفتن حالتی خبر می دهیم .

* در پایان این جمله ها (جمله خبری) نقطه می گذاریم.
مانند: خداوند زیباست.

۲- **جمله ی پرسشی:** در این نوع جمله ها در باره ی کاری یا موضوعی پرسشی به عمل می آید.

*در پایان این جمله ها (جمله پرسشی) علامت ؟ می گذاریم.

مانند: دیروز چند عدد تست فارسی زدیم؟

۳- جمله ی امری:

جمله ای است که در آن انجام دادن یا ندادن کاری و

پذیرفتن یا عدم پذیرش حالتی را طلب می کند.

در پایان جمله امری باید نقطه بگذاریم.

مانند: این درس را با من بخوان.

نکته : اگر در جمله ای دستور به عدم انجام کاری باشد

(**فعل نهی**) باز هم آن جمله را باید جمله ی امری به

حساب آورد.

مانند : دیگر به گلها دست نزنید. (**نهی**)

۴- جمله ی عاطفی:

در این نوع از جمله ها یکی از عواطف انسانی خود را از قبیل

تعجب، خشنودی، آرزو، خشم و ... بیان می کنیم.

در پایان جمله ی عاطفی باید از علامت ! استفاده کنیم.

مانند: چه نقاشی زیبایی!

شبه جمله : کلمه یا عبارتی که شبیه به جمله بوده و در

شمارش تعداد جمله؛ یک جمله به حساب می آید. شبه جمله

ممکن است بدون فعل باشد و یا فعل در آن مخفی باشد.

نکته: شبه جمله می تواند به دو قسمت **اصوات و منادا**

تقسیم شود.

اصوات مانند: به به؛ آفرین؛ دریغا؛ افسوس؛ آخ؛ وای؛ مرحبا

منادا: خدایا؛ سعدیا؛ ای عزیز...

« ای یاران بیایید تا با هم برویم. »

تعداد جمله: ای یاران (یک جمله) بیایید (یک جمله) باهم

برویم (یک جمله)، در مجموع سه جمله

برای پیدا کردن تعداد جمله می توان از فرمول زیر استفاده

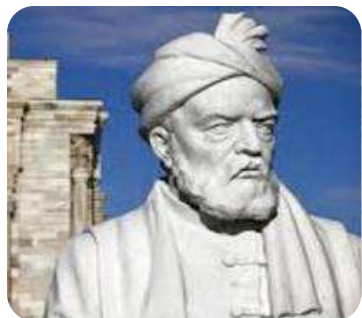
کرد.

تعداد جمله ها = شبه جمله + فعل های حذف شده + فعل های موجود

« ساختار جمله »

۱- جمله ی ساده : جمله ای که یک فعل داشته باشد.

مانند: فردوسی شاعر معروفی است.

۲- جمله ی مرکب : جمله ای که بیش از یک فعل داشته

باشد.

مانند: مطمئنم در امتحان قبول می شوم.

نکته : عبارت ها در جمله های مرکب به وسیله ی

حروف ربط به هم می پیوندند.

مثال: نوع جملات زیر را مشخص کنید :

(۱) او رصد خانه ی بزرگ مراغه را ساخت.

(۲) این مدرسه به چه نامی معروف بود.

(۳) بگیریید از آن گنج هر جا سراغ.

(۴) خروشید و جوشید و بر کند خاک.

۱- بیت زیر از چند جمله تشکیل شده است ؟

«بخندید و گفت: اینک آراستم»

بدانگه که از خواب برخاستم»

(۲) چهار جمله

(۱) سه جمله

(۴) شش جمله

(۳) پنج جمله

۲- با توجه به عبارت « یکی را گفتند: عالم بی عمل به چه

ماند؟ گفت: به زنبور بی عسل. »

نوع جمله به ترتیب در کدام گزینه درست آمده است؟

۱) پرسشی ، تعجبی ، خبری ، خبری

۲) خبری ، پرسشی ، خبری ، تعجبی

۳) خبری ، پرسشی ، خبری ، خبری

۴) خبری ، پرسشی ، پرسشی ، تعجبی

۳- اگر با کلمه های « سوال ، هزاران ، دارد ، می چرخد ، که
در ، ما ، مغز ، وجود » یک جمله ی کامل بنویسیم، اولین

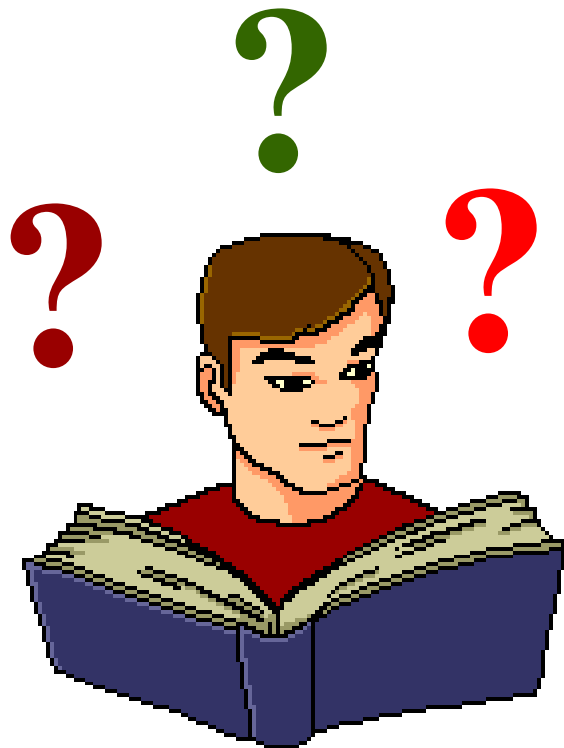
کلمه کدام کلمه است؟

(۱) مغز

(۲) سوال

(۳) هزاران

(۴) ما

۴- با کدام فعل زیر نمی توان جمله ی خبری ساخت؟

(۱) نوشته اند

(۲) بنویسید

(۳) ساختم

(۴) گذشته بود

۵- مصراع مقابل چه نوع جمله ای است ؟

« چو دانی و پرسى، سوات خطاست »

(۱) خبری

(۲) پرسشی

(۳) عاطفی

(۴) امری

جمله از دو بخش **نهاد** و **گزاره** تشکیل شده است .

جمله ی زیر را بخوانید.

هدهد روی شاخه ی درخت نشسته بود.

د ر این جمله هدهد نهاد و بقیه ی جمله گزاره می باشد.

نهاد: قسمتی از جمله که در باره ی آن خبری می دهیم.

گزاره: خبری که در باره ی نهاد داده می شود.

مانند:

« هفت خان نام هفت مرحله از نبرد های رستم با

نیرو های اهریمنی است. »

- نهاد در این جمله ، کدام کلمه است؟

بله درست است : هفت خان نهاد می باشد.

- گزاره را در این جمله مشخص کنید.

بله بقیه ی جمله گزاره می باشد.

مثال: نهاد و گزاره را در جملات زیر مشخص کنید:

همه ی مسلمانان جهان با هم متحد هستند.

در اوایل بهار درختان و بوته ها جامه ی سبز می پوشند.

دانا همیشه توانا است.

مرغک دل داده به عجب و غرور

کرد یکی لحظه تماشای مور

نکات مهم در باره ی نهاد و گزاره :

- ۱- بعد از معلوم شدن نهاد، بقیه ی جمله گزاره است .
- ۲- فعل همیشه در قسمت گزاره است.
- ۳- اگر گزاره یک کلمه باشد، آن کلمه حتماً فعل است .
- ۴- گاهی نهاد در جمله هایی که فعل آن ها امری است حذف می شود.

مانند: به منزل برادرم بیا. (« تو » حذف شده است)

۵- نهاد یا گزاره هر کدام می توانند از یک یا چند کلمه تشکیل شوند .

مانند: سینا رفت .

ژیلا به پارک جنگلی رفت .

دانش آموزان کلاس ششم آمدند.

امین و دوستانش در آزمون استعدادهای درخشان شرکت کردند.

آموزش فعل:

جمله ی زیر را بخوانید:

« امیر امروز به کتاب خانه رفت. »

یکی از بخش های جمله را حذف می کنیم:

« امیر به کتاب خانه رفت. »

در جمله ی بالا کلمه ی (امروز) حذف شد.

هنوز جمله دارای معنا و مفهوم است.

بخش دیگری از جمله را حذف می کنیم:

« امیر امروز رفت. »

در جمله ی بالا عبارت (به کتاب خانه) حذف شد.

هنوز جمله دارای معنا ومفهوم است.

بخش دیگری از جمله را حذف می کنیم:

« امیر رفت. »

در جمله ی بالا عبارت (امروز و به کتاب خانه) حذف شد.

هنوز جمله دارای معنا و مفهوم است.

بخش دیگری از جمله را حذف می کنیم:

« امیر امروز به کتاب خانه »

در جمله ی بالا عبارت (رفت) حذف شد.

جمله ناقص است و مفهومی ندارد و منتظر بقیه ی جمله

هستیم .

بنابراین با حذف شدن « رفت » جمله دیگر کامل نیست .

این بخش از جمله، جزو اصلی جمله است که زمان خاص و

انجام گرفتن کاری را نشان می دهد و فعل نامیده می شود.

نکته: هر فعل چهار مفهوم را در بر می گیرد:

۱- انجام گرفتن کاری یا روی دادن حالتی

۲- زمان

۳- مفرد یا جمع بودن

۴- شخص

در جملات زیر فعل را مشخص کنید.

۶- کشاورز زحمت کش گندم می کارد.

۱) کشاورز (۲) می کارد (۳) گندم (۴) زحمت کش

۷- دانش آموزان کلاس اول با اتوبوس به اردو رفتند.

۱) اردو (۲) دانش آموزان (۳) رفتند (۴) کلاس اول

انواع فعل از نظر زمان

فعل با توجه به زمان انجام گرفتن کار در سه زمان تعریف می شود .

۱ - زمان حال (مضارع) مانند: می روم

۲ - زمان گذشته (ماضی) مانند: گفت

۳ - زمان آینده (مستقبل) مانند: خواهیم خورد

مثال: در جملات زیر زمان فعل را مشخص کنید.

۸- دوستان مینا برای او نامه می نویسند.

حال گذشته آینده

۹- خانواده ی آقای هاشمی در تابستان به مشهد رفتند.

حال گذشته آینده

۱۰- ما سال دیگر به کلاس بالاتر خواهیم رفت.

حال گذشته آینده

نکته : مصدر کلمه ای است شبیه فعل، اما فعل نیست یا بهتر است بگوییم مصدر اسمی است که انجام شدن کار یا حالتی را بدون این که به زمان و شخص خاصی اشاره کند نشان می دهد.

مانند:

خوردن – رفتن – کاشتن – پرواز کردن ...